

Schoonoord 1854-2014

Het Oranjekanaal

Het Oranjekanaal, 48 kilometer lang loopt van de Drentsche Hoofdvaart bij Hoogersmilde tot het van Echterenkanaal bij Klazienaveen en is met de schep gegraven tussen de jaren 1853 en 1861. Het was de bedoeling om het veen te ontginnen ten oosten van Emmen en ten westen van Odoorn en Bargerveen. De vele keien die naar boven kwamen werden verhandeld, waardoor

de onkosten van het graven gedekt zouden worden. Helaas zijn de plannen van de oprichters niet gerealiseerd, aangezien er te weinig geld verdiend werd met de verkoop van de keien en ook de turfwinning werd geen succes vanwege de afwateringproblemen. Voor de exploitatie van het kanaal werd door enkele Hollandse geldschieters de Drentsche Veen- en Middenkanaal Maatschappij (DVMKM) opgericht.

Aanvankelijk zou het kanaal het Middenkanaal genoemd worden, maar ter ere van koning Willem 3 werd de naam van het kanaal, met instemming van het hof, gewijzigd in het Oranjekanaal.

Het kanaal werd in 1861 in gebruik genomen en liep door de dorpen Oranje, Hijken, Orvelte, Wezupperbrug, Schoonoord, Odoorneveen, 't Haantje, Westenesch, Emmen, met de wijken Noordbarger, Bargeres, Rietlanden, Zuidbarger en Oranjedorp. Het kanaal bevindt zich in de Nederlandse provincie Drenthe. De aanleg en de exploitatie zijn gekenmerkt geweest door tegenslag en teleurstelling. Door de hoogte van de ondergrond in de uitlopers

van de Hondsrug kwam het kanaalpeil zo hoog te liggen dat een belangenconflict ontstond tussen de bevaarbaarheid van het kanaal en de ontwatering van enkele laag gelegen venen. De aansluiting op de Verlengde Hoozeveense Vaart maakte het in 1889 nodig om bij de Oranjesluis ook een stoomgemaal te bouwen in verband met het dreigende waterverlies. De concessie die de kanaalmaatschappij verleend was, gold voor 99 jaar. Gedurende die periode was de maatschappij verplicht het kanaal en de kunstwerken in goede staat te onderhouden. Na WO II was de DVMKM daartoe niet meer in staat. Het Oranjekanaal had toen reeds jarenlang nauwelijks meer als veenkanaal dienstgedaan. De maatschappij gaf in 1950 dan ook aan de regering te kennen dat van het recht op verlenging van de concessie geen gebruik gemaakt zou worden. Dit leidde ertoe dat het Rijk het kanaal c.a. in 1953 overnam, waarna verschillende verbeteringen werden aangebracht. In 1966 ging het over naar de provincie Drenthe. In 1976 werd het voor het scheepvaartverkeer gesloten. Tussen het begin en eindpunt van het kanaal was een hoogteverschil van zo'n 7 meter. Het kanaal had daarom vroeger 4 sluisen waarvan er momenteel nog 3 bestaan:

- Sluis 1 of Oranjesluis bij Hoogersmilde
- Sluis 2 bij Zwiggelte
- Sluis 3 bij Orvelte
- Sluis 4 bij Westenesch is vervallen. Op 12 december 1853 ging bij Hoogersmilde de eerste schep in de grond voor het huidige Oranjekanaal. Jasper Klijn was een aannemer uit Assen die

enkele kapitaalkrachtige zakenmensen uit Holland bij elkaar bracht en een mooi toekomstperspectief schetste. Klijn hield de rijke heren voor dat als ze de Odoornerven en

enkele andere veengebieden in Zuidoost-Drenthe zouden verwerven, en een kanaal zouden graven

richting die gebieden, ze met de turf aldaar veel geld konden verdienen. Ook tijdens het graven van het kanaal zouden ze ongetwijfeld de nodige turf tegenkomen, tevens werd verwacht dat bij

graafwerkzaamheden veel zwerfkeien gevonden werden die ook geld in het laatje konden brengen.

De heren waren enthousiast over het verhaal van de Assenaar en richtten de Drentsche Veen- en Middenkanaal Maatschappij (DVMKM) op. De totale kosten werden beraamd op bijna 600 duizend gulden, voor die tijd een enorm bedrag voor een dergelijke investering. En dus begonnen in 1853 de werkzaamheden aan wat toen nog het Middenkanaal heette. Veel meer heugelijke momenten hebben de investeerders niet aan het kanaal beleefd. Het vervoeren en exploiteren van zwerfkeien bleek te duur, en alleen bij Odoorneveen heeft men tijdens graafwerkzaamheden wat turf gevonden. Maar het grootste probleem waar men tegenaan liep, was de afvoer van het water uit de onontgonnen veengebieden.